

СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

**ЧУМАК В.Д., К.Е.Н, ДОЦЕНТ,
ЧУМАК К.М., СТУДЕНТКА МАГІСТРАТУРИ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

Досліджено економічну сутність поняття „фінансове планування”, визначено роль фінансового планування в управлінні підприємством; обґрунтовано необхідність використання фінансового планування на вітчизняних підприємствах.

Investigational economic essence of concept of the „financial planning”, certainly role of the financial planning in a management an enterprise; an obgruntuvano necessity of the use of the financial planning is on domestic enterprises.

Постановка проблеми. В сучасних умовах підприємствам притаманні самостійність, власна відповідальність за результати фінансово–господарської діяльності, але разом з цим виникає об’єктивна потреба постійного контролю, аналізу, коригування й прогнозування змін фінансового стану та оцінки фінансових можливостей на майбутнє. Одним із механізмів фінансового управління, який дозволяє керівництву своєчасно реагувати на невідомі зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, аби підтримувати ліквідність підприємства на достатньому рівні, є ефективне фінансове планування.

У зв’язку з цим набуває актуальності проблема використання фінансового планування як функції управління фінансами підприємства. Недостатність законодавчої та нормативної бази з питань фінансового планування, існування нечіткої системи підготовки і передачі планової інформації, відсутність єдності у теоретично–методологічних підходах до розвитку планування, обліку та аналізу економічних показників стримують впровадження фінансового планування на вітчизняних підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Суттєвий внесок у дослідження питань фінансового планування на підприємствах внесли такі вітчизняні та російські вчені: І.Т. Балабанов, О.Г. Біла, М.Д. Білік, І.А. Бланк, А.М. Поддєрьогін, В.М. Нелеп, О.О. Орлов, А.Г. Загородній та інші. Значний науковий інтерес для осмислення проблем фінансового планування представляють праці західних

науковців: Э. Гринолла, Є. Бріггема, Р.С. Каплана, Д.П. Нортон. В свою чергу, значна кількість питань залишається відкритою для дослідження, зокрема: визначення сутності фінансового планування; виокремлення та систематизація принципів, функцій, методів а також факторів, які обмежують впровадження та використання планування в сучасних умовах; розкриття особливостей організаційної процедури впровадження планування.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування теоретико–методологічних положень стосовно фінансового планування, дослідження економічної сутності поняття „фінансове планування”, визначення ролі фінансового планування в управлінні підприємством; обґрунтування необхідності використання фінансового планування на вітчизняних підприємствах та розробка пропозицій з вирішення організаційних питань впровадження й функціонування фінансового планування. Таким чином, метою дослідження даної теми є виявлення основних проблем фінансового планування в сучасних умовах господарювання та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки в сучасних умовах кожне підприємство, незалежно від організаційно–правової форми та форми власності, має керуватися у своїй діяльності принципами самоокупності та самофінансування, обґрунтованість формування фінансових планів та ефективність використання фінансових ресурсів стає все більш актуальною проблемою. Серйозний підхід до планування створює основу для стійкої та ефективної роботи підприємства. У колишньому СРСР існувала система загальнодержавного централізованого планування, що пронизувала від верху до низу діяльність усіх суб'єктів господарювання. Багаторічний досвід закордонних фірм і вітчизняних підприємств свідчить, що недооцінка фінансового планування в умовах ринку, зведення його до мінімуму, ігнорування або некомпетентне здійснення призводить до великих, нічим не виправданих економічних втрат. За оцінкою економістів, через відсутність точного і системного планування і контролю своїх фінансів, компанії втрачають до п'ятої частини прибутків [1].

У теоретичному аспекті фінансове планування розглядають як невід'ємну частину загального планування діяльності підприємства. Разом з тим, сутність фінансового планування трактується вченими по–різному. Немає чіткого визначення понять „фінансове планування”, „фінансовий план підприємства”, змісту фінансових

планів залежно від організаційно–правової форми та розміру підприємства. Розглянемо детальніше тлумачення сутності фінансового планування. На нашу думку найбільш вдалим є наступні:

1. Фінансове планування – це складова управління фінансовими ресурсами, процес оцінки потреб у коштах для забезпечення поточного виробництва і подальшого виробничого та соціального розвитку, а також визначення (встановлення) джерела покриття цих потреб [2, с. 175];

2. Фінансове планування представляє собою процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників для забезпечення розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами і підвищення ефективності його фінансової діяльності у перспективі [3];

3. Фінансове планування – це планування усіх доходів та напрямів витрачання грошових засобів підприємства для забезпечення його розвитку [4, с. 68];

4. Фінансове планування – це розроблення системи фінансових планів за окремими напрямками фінансової діяльності підприємства, які забезпечують реалізацію його фінансової стратегії у плановому періоді [5, с. 132];

5. Фінансове планування – складова частина народногосподарського планування, пов'язана з управлінням фінансами; процес оцінки фінансових потреб підприємства і ухвала рішення про фінансування цих потреб [6, с. 61];

6. Фінансове планування являє собою розрахунок обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками використання у відповідності з виробничими і маркетинговими показниками підприємств на плановий рік [7, с. 323].

Розглянувши вищенаведені визначення різних науковців, вважаємо за необхідне уточнити, що фінансове планування повинне відображати мету операційної та маркетингової діяльності підприємства, представляти собою розроблення системи різних за змістом і термінами дії фінансових планів, визначати обсяг фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання залежно від розміру підприємства, форми господарювання, форми власності та поставлених завдань.

Цілком очевидним є те, що без фінансового планування не може бути досягнутий такий рівень управління економікою підприємства, який забезпечує підвищення її ефективності, успіх на

ринку, розширення та оновлення матеріальної бази, успішне розв'язання соціальних питань, здійснення матеріального стимулювання працівників.

Фінансове планування є необхідним для фінансового забезпечення розширення кругообороту виробничих фондів, досягнення високої результативності виробничо-господарської діяльності, створення умов, які забезпечили б платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Ринок ставить високі вимоги до якості фінансового планування, оскільки нині за негативні наслідки своєї діяльності відповідальність несе само підприємство.

В сучасних умовах фінансове планування вимагає використання нових принципів організації. Його зміст та форми мають бути суттєво змінені у зв'язку з новими економічними умовами та соціальними орієнтирами. За адміністративної економіки фінансове планування базувалось на директивних планових показниках виробничого та соціального розвитку підприємства. Нині ця база перестала існувати, оскільки підприємства вже не одержують директивних вказівок „зверху”. Державне замовлення, яке збереглося, втратило своє колишнє значення і розглядається підприємством лише як одна з можливих сфер реалізації продукції.

Виходячи з цих міркувань, ми дійшли висновку, що фінансове планування має орієнтуватися на ринкову кон'юнктуру, урахувати ймовірність настання певних подій і одночасно розробляти моделі поведінки підприємства за зміни ситуації з матеріальними, трудовими та фінансовими ресурсами.

На наш погляд, фінансове планування дає змогу розв'язати такі конкретні питання: які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні; які джерела їх надходження; чи достатньо фінансових ресурсів для виконання накреслених завдань; яка частина коштів має бути перерахована до бюджету, до фондів соціального страхування та пенсійного забезпечення, банкам та іншим кредиторам; як повинен здійснюватися розподіл та використання прибутку на підприємстві; як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства.

Аналізуючи проблеми, пов'язані з організацією фінансового планування в сучасних українських підприємствах, їх можна об'єднати в наступні групи: відсутність оперативного складання планів; нереальність фінансових планів; непрозорість планів для керівництва; відрив довгострокових планів від короткострокових; нереалізація планів; недостатня їх комплексність; відсутність стабільної

нормативно—правової бази підприємницької діяльності.

Як переконує вітчизняна практика, майже третина проблем пов'язана з нереальністю фінансових планів, що викликано, як правило, необґрунтованими даними щодо збуту, великої питомої ваги коштів у розрахунках, заниженими термінами погашення дебіторської заборгованості, надмірними потребами у фінансуванні. Одна з головних причин такої ситуації – функціональна роз'єднаність підрозділів, що беруть участь у формуванні фінансових планів.

Іншою проблемою є відсутність оперативного складання планів. Економічні служби їй досі готують значну кількість непридатних для фінансового аналізу документів, а існування нечіткої системи підготовки і передачі планової інформації з відділу до відділу, недостовірність інформації призводять до того, що навіть добре опрацьований план стає непотрібним, бо спізнюється до планового терміну.

Сьогодні існує ще дві проблеми – нереалізація планів та їх недостатня комплексність. Під реалізацією планів слід розуміти ступінь їх виконання з точки зору забезпечення необхідними фінансовими і матеріальними ресурсами. Комплексність планів означає, що крім фінансових розділів плану за доходами і витратами, необхідні також реальні плани за рухом заборгованості, плановим балансом, звітом про фінансові результати, звітом про рух грошових коштів. Усі вони повинні складатись у формі зручній і зрозумілій для користувачів.

Висновки. Дослідження проблем фінансового планування свідчить про те, що лише створення надійної і гнучкої системи управління фінансами, спрямованої на вирішення питань бюджетної, кредитної та інвестиційної політики дасть змогу підприємствам суттєво підвищити ефективність своєї діяльності. На нашу думку, доцільно використовувати інструменти факторного аналізу, щоб оцінити можливі варіанти розвитку подій при зміні ключових планових показників. Адже в переважній більшості на вітчизняних підприємствах не формується плановий баланс і не аналізується його структура, не прогнозується динаміка зміни ліквідності і фінансової стійкості.

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно відмітити, що в теперішній час, не дивлячись на велику кількість інформації по фінансовому плануванню і збільшення кількості кваліфікованих спеціалістів, система планування діяльності на українських підприємствах не позбавлена ряду серйозних проблем та недоліків.

Такі проблеми як нереальність фінансових планів, відсутність оперативного складання планів, непрозорість планів для керівництва, нереалізація і недостатня комплексність потребують негайного вирішення. Розв'язання наведених проблем створить умови для розвитку й ефективного функціонування підприємств різних форм організації бізнесу.

Література.

1. Білик М. Д. Фінансове планування на підприємстві в сучасних умовах / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2006. – № 4. – С. 133–141.
2. Гриньова В. М., Коюда В. О. Фінанси підприємств: навч. посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. – К. : Знання–Прес, 2004. – С. 175.
3. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : підруч. / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.
4. Мойсенко І. Є. Фінансове планування підприємств / І. Є. Мойсенко // Фінанси України. – 2008. – № 9. – С. 68.
5. Партін Г. О. Фінанси підприємств : навч. посібник / Г. О. Партін, А. Г. Загородній. – Л. : ЛБІ НБУ, 2007. – 332 с.
6. Ситник Л. С. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Л. С. Ситник. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 352 с.
7. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємства : навч. посібник / Р. А. Слав'юк. – К. : ЦУЛ, 2002. – 423 с.